

Środki ekonomiczne w ochronie środowiska. Kary i opłaty

„Obecnie na ochronę środowiska wydajemy równowartość ok. 2 mld ECU, co stanowi 1,7% PKB. Środki finansowe na realizację priorytetów ekologicznych pozyskujemy z różnych źródeł. Z zewnątrz, to znaczy m.in. z krajów Wspólnoty Europejskiej, z Banku Światowego pochodzi ok. 5% środków. Reszta pochodzi ze źródeł krajowych – z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, z wojewódzkich i gminnych funduszy, Fundacji Ekofundusz, z kredytów bankowych, w tym szczególnie BOŚ [Bank Ochrony Środowiska], a także z budżetu państwa” – mówił w wywiadzie minister Jan Szyszko. Dziś tę wypowiedź można uzupełnić o powstałe niedawno powiatowe fundusze ochrony środowiska.

Uzyskiwanie funduszy z zagranicy wiąże się często z koniecznością współfinansowania inwestycji przez stronę polską (często na ustalonym z góry poziomie). Można tu wymienić takie źródła, jak Bank Światowy, pomoc bilateralna (współpraca z poszczególnymi państwami), program Joint Implementation (tzw. handel emisjami), ekokonwersja zadłużenia (niektóre kraje zgodziły się zamienić część polskiego zadłużenia na inwestycje proekologiczne) i Ekologiczny Fundusz BITS.[1]

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (narodowy, wojewódzkie, powiatowe i gminne) utworzone zostały ustawą o ochronie i kształtowaniu środowiska. Narodowy i wojewódzki posiadają osobowość prawną. Ich dochodami są wpływy z tytułu opłat i kar za zanieczyszczanie i gospodarcze korzystanie ze środowiska.[2]

Dochodami mogą być również wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska, operacji finansowych, emisji obligacji, zaciągania kredytów. Część źródeł finansowania stanowią środki zagraniczne, w tym programy finansowane przez PHARE. Unia Europejska najchętniej

finansuje takie cele, jak wyrównywanie poziomów między słabiej a lepiej rozwiniętymi regionami, pomoc dla przeżywających regres obszarów uprzemysłowionych (upadający przemysł) oraz wiejskich.[3]

Ustawa nakazuje przeznaczać środki na realizację zasady zrównoważonego rozwoju poprzez finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Wymienia się m. in. takie cele, jak edukacja i propagowanie działań proekologicznych, inwestycje modernizujące urządzenia i obiekty służące ochronie środowiska, zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska, badania naukowe i postęp technologiczny, rozwój sieci pomiarowych.

Lista priorytetowych przedsięwzięć Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, przewidzianych do finansowania w 1999 roku, obejmuje dziesięć dziedzin. Są to programy w dziedzinie wód, gospodarki wodnej, ochrony powietrza, ochrony powierzchni ziemi, w dziedzinie leśnictwa, ochrony przyrody i krajobrazu, geologii, górnictwa oraz programy międzydziedzinowe.[4] W każdej z tych dziedzin wyodrębnione zostały szczegółowe programy.

Ustawa o ochronie środowiska nakłada na jednostki organizacyjne obowiązek ponoszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz wprowadzanie w nim zmian. Wymagania takie są stawiane, np. za wprowadzanie substancji zanieczyszczających do powietrza czy usuwanie drzew lub krzewów. Opłata jest uzależniona od skali działalności, np. ilości i rodzaju wyemitowanej do powietrza substancji. W celu kontroli przestrzegania tych przepisów prowadzony jest monitoring stanu środowiska.

Za naruszenie przepisów ustawy o ochronie środowiska może zostać wymierzona kara aresztu, ograniczenia wolności, grzywny, nagany oraz pozbawienia wolności. W skrajnym przypadku, jeśli sprawca naruszając obowiązek ochrony środowiska naraża na niebezpieczeństwo życie lub zdrowie

ludzkie, powoduje w znacznych rozmiarach zniszczenia w świecie roślinnym i zwierzęcym albo wyrządza poważne szkody gospodarcze, podlega karze pozbawienia wolności do 3 lat. Jeśli jednak następstwem takiego czynu jest śmierć, ciężkie uszkodzenie ciała lub ciężki rozstrój zdrowia człowieka, kara pozbawienia wolności może wynieść od 6 miesięcy do 8 lat. Za naruszenia niektórych przepisów kary pieniężne mogą być wymierzane przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Również inne ustawy z dziedziny ochrony środowiska zawierają przepisy karne. Ustawa o ochronie przyrody przewiduje kary m. in. za niszczenie chronionego obszaru, pozyskiwanie roślin i zabijanie zwierząt na obszarze objętym ochroną oraz zabijanie i łowienie chronionych gatunków fauny bez wymaganego zezwolenia. Prawo wodne wprowadza kary za utrudnianie korzystania z wody w celu zwalczania klęski żywiołowej, uszkodzanie brzegów wód oraz gruntów pod tymi wodami, korzystanie z wody bez pozwolenia wodnoprawnego oraz za emisję ścieków nie odpowiadających wymaganym warunkom.

Kary pieniężne oraz opłaty wymierzane mogą być także na podstawie ustawy o odpadach, np. za składowanie odpadów w nie wyznaczonym miejscu lub przywożenie ich z zagranicy bez wymaganego zezwolenia. Rozporządzenie Rady Ministrów z 20 czerwca 1995 w sprawie wysokości, zasad i trybu nakładania kar pieniężnych za nieprzestrzeganie wymagań ochrony środowiska oraz współczynników [5] różnicujących wysokość kar pieniężnych przewiduje kary dla jednostek organizacyjnych za przekroczenie dopuszczalnych norm emisji substancji do powietrza, dopuszczalnego poziomu hałasu, nielegalne gromadzenie lub wylanie odpadów, usuwanie bez zezwolenia drzew i krzewów, niszczenie terenu zieleni.

[1] Pomoc zagraniczna w systemie finansowania ochrony środowiska w Polsce. Wypowiedź Sławomira Skrzypka, wiceprezesa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

Ochrona Środowiska V, Dodatek reklamowy do Rzeczpospolitej, 4 czerwca 1998

[2] W 1996 roku z tytułu kar wpłynęło do funduszy 65,6 mln. złotych (wymierzono kary za 195,9 mln) zaś z tytułu opłat odpowiednio 1344,6 i 1744,6 mln. Źródło: Rocznik Statystyczny GUS, 1997.

[3] Pomoc zagraniczna... op. cit.

[4] Ochrona Środowiska VI, dodatek reklamowy do Rzeczpospolitej, 24 listopada 1998

[5] Wymienić tu można dwa rozporządzenia: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1997 w sprawie opłat za wprowadzanie substancji zanieczyszczających do powietrza oraz za usuwanie drzew lub krzewów (Dz. U. z dnia 31 grudnia 1997, Nr 162, poz. 1117) oraz rozporządzenie w sprawie opłat za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych wymienione w przypisie 14

Jeśli potrzebujesz pomocy w napisaniu pracy z zakresu ochrony środowiska, to polecamy serwis [pisanie prac](#) - prace z ekologii i innych kierunków pisane na (prawie) każdy temat.